

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU5

Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i skollagen som innebär att elevens val tas bort i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Ändringarna syftar till att frigöra undervisningstid till ämnen som behöver mer undervisningstid och därmed skapa bättre förutsättningar för alla elever att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024 och tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2024.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns en reservation (S, V, MP) och ett särskilt yttrande (MP).

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:20 Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

Två yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	5
Inledning.....	5
Regeringens lagförslag	5
Utskottets ställningstagande.....	11
Uppföljning och stärkt kulturuppdrag	11
Utskottets ställningstagande.....	12
Reservation	13
Uppföljning och stärkt kulturuppdrag, punkt 2 (S, V, MP)	13
Särskilt yttrande.....	14
Regeringens lagförslag, punkt 1 (MP).....	14
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	15
Propositionen	15
Följdmotionen	15
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:20.

2. Uppföljning och stärkt kulturuppdrag

Riksdagen avslår motion

2023/24:2756 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Reservation (S, V, MP)

Stockholm den 30 november 2023

På utbildningsutskottets vägnar

Fredrik Malm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Malm (L), Patrick Reslow (SD), Josefin Malmqvist (M), Linus Sköld (S), Robert Stenkvist (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Noria Manouchi (M), Mats Wiking (S), Jörgen Grubb (SD), Aylin Nouri (S), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Mathias Bengtsson (KD), Anders Alftberg (SD), Camilla Hansén (MP), Niklas Sigvardsson (S), Nadja Awad (V) och Anders Ådahl (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i betänkandet regeringens proposition 2023/24:20 Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

En motion har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionen finns i bilaga 1.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 20 juli 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag som överensstämmer med lagförslagen i denna proposition. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag om ändringar i skollagen (2010:800) som innebär att elevens val tas bort i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Ändringarna syftar till att frigöra undervisningstid till ämnen som behöver mer undervisningstid och därmed skapa bättre förutsättningar för alla elever att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024 och tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2024.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag och bedömningar. Därefter behandlas yrkanden som innehåller förslag till tillkännagivanden till regeringen i frågor som anknyter till lagförslaget.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i skollagen som innebär att elevens val tas bort i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

Jämför det särskilda yttrandet (MP).

Propositionen

Bakgrund

Skolverket har i en redovisning till regeringen bedömt att det finns stoffträngsel i vissa ämnen, dvs. att det centrala innehåll som ska behandlas i undervisningen är för omfattande i förhållande till den undervisningstid som är avsatt för ämnet i timplanerna (Redovisning av förslag till ändringar i kursplaner, kunskapskrav och ämnesplaner, 2019, Regeringskansliets dnr U2019/04348). Ett alltför omfattande centralt innehåll i förhållande till den tid som avsatts för ämnet kan leda till stress för både elever och lärare samt att lärare prioriterar bort vissa delar av innehållet, vilket kan leda till bristande djup och likvärdighet i undervisningen. Följden kan även bli att lärarnas utrymme att välja ytterligare innehåll utifrån egna didaktiska val, aktuella händelser eller elevernas intresse och erfarenhet blir alltför snäv. Ett alltför omfattande centralt innehåll riskerar därmed att leda till att eleverna inte utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål.

Mot denna bakgrund gav regeringen i regleringsbrevet för 2020 Skolverket i uppdrag att genomföra en översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer (U2020/00527). I uppdraget ingick att analysera behovet av en omfördelning av tid mellan ämnen i syfte att skapa en bättre balans mellan undervisningens innehåll och den undervisningstid som anges i timplanen. Myndigheten skulle särskilt beakta möjligheten att utöka undervisningstiden i ett eller flera ämnen genom att minska eller ta bort undervisningstiden i elevens val.

Skolverket redovisade uppdraget den 17 mars 2021 (Redovisning av uppdrag om översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer, 2021, Regeringskansliets dnr U2021/01957). Översynen visar bl.a. att den verksamhet som bedrivs på den tid som är avsatt till elevens val är mycket skiftande. Skolverket konstaterar även att kvaliteten i elevens val varierar och att det finns tveksamheter när det gäller hur effektivt tiden används. Översynen bereddes vidare inom Regeringskansliet och i december 2022 remitterades departementspromemorian Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan (U2022/04085). I promemorian föreslogs ändringar i skolregleringen som rör den del av timplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan som avser språkval, skolans val, elevens val och fördelningen av tid mellan vissa ämnen.

Elevens val avskaffades den 2 juli 2023 i den anpassade grundskolan, som är en skolform för elever med intellektuell funktionsnedsättning (se 7 kap. 5–5 b §§ och 11 kap. 2 § skollagen). Några motsvarande ändringar har inte gjorts för grundskolan, specialskolan och sameskolan. Specialskolan är en skolform för barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller anpassade grundskolan och som har vissa i skollagen angivna funktionsnedsättningar (7 kap. 6 § och 12 kap. 2 § skollagen). Sameskolan ger en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1–6 i grundskolan (13 kap. 2 § skollagen). Elever från sameskolan läser årskurs 7–9 i grundskolan.

Nuvarande reglering

Bestämmelser om garanterad undervisningstid och timplaner

I skollagen regleras den garanterade undervisningstiden för varje elev i skolformerna grundskola, specialskola och sameskola, se 10 kap. 5 §, 12 kap. 5 § och 13 kap. 5 §. Hur den garanterade undervisningstiden fördelas mellan ämnen regleras i timplanerna för dessa skolformer, vilka finns i bilaga 1, 3 och 4 till skolförordningen (2011:185). Fördelningen av undervisningstiden beslutas därmed av regeringen. Utöver undervisningen i ämnen ska det enligt skollagen och timplanerna även finnas språkval, skolans val och elevens val (10 kap. 4 §, 12 kap. 4 § och 13 kap. 4 § skollagen). I grundskolan får huvudmannen besluta om ytterligare undervisningstid utöver den garanterade undervisningstiden (9 kap. 3 § skolförordningen).

Elevers val

Elevers val infördes i samband med att läroplanen för de obligatoriska skolformerna, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94, beslutades utifrån propositionen En ny läroplan för grundskolan och ett nytt betygssystem för grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska särskolan (prop. 1992/93:220). Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen (10 kap. 4 §, 12 kap. 4 §

och 13 kap. 4 § skollagen). Närmare reglering om elevens val finns i skolförordningen.

Den förberedande dansarutbildningen får avvika från skollagens bestämmelser

Inom grundskolan finns en förberedande dansarutbildning. Genom ett bemyndigande i skollagen får regeringen meddela föreskrifter om särskild utbildning i form av en förberedande dansarutbildning i grundskolan som får avvika från bestämmelserna i skollagen (10 kap. 6 a §). Bestämmelser om den förberedande dansarutbildningen finns i förordningen (2011:7) om dansarutbildning (dansarförordningen). I propositionen Ett steg framåt – en ny dansarutbildning (prop. 2010/11:19 s. 24) redovisar regeringen sina bedömningar av innehållet i dansarförordningen. Det anförs bl.a. att eleverna inte ska undervisas i ämnet idrott och hälsa samt att ämnena bild och slöjd ska reduceras. Eleverna bör dock enligt propositionen ha en möjlighet att på frivillig basis hämta in hela den ordinarie utbildningen i bild och slöjd inom ramen för elevens val. Detta regleras nu i 4 och 5 §§ dansarförordningen.

Skolans val

I timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer anges att av den totala garanterade undervisningstiden ska ett visst antal timmar användas för skolans val. Skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. Det är rektorn som beslutar om hur skolans val ska användas. För grundskolan gäller att skolans val får omfatta ett lokalt tillval om Skolverket har godkänt en plan för undervisningen. För specialskolan gäller i stället att skolans val utöver undervisning i ett eller flera ämnen också får omfatta insatser avsedda att kompensera elevens funktionsnedsättning och andra särskilda insatser som praktisk arbetslivsorientering (se 10 kap. 4 §, 12 kap. 4 § och 13 kap. 4 § skollagen samt 9 kap. 9–11 §§, 11 kap. 8 och 9 §§ och 12 kap. 8 och 9 §§ skolförordningen).

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Det antal timmar som avsatts för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik får dock inte minskas. I specialskolan får inte heller undervisningstiden för språkval eller elevens val minskas. I sameskolan får inte heller ämnet samiska eller elevens val minskas (bilaga 1, 3 och 4 skolförordningen).

Regeringens förslag

Borttagande av elevens val

Regeringen föreslår att elevens val i grundskolan, specialskolan och sameskolan ska tas bort.

Skälen för regeringens förslag

Alla ämnen behöver en undervisningstid som är anpassad till ämnets centrala innehåll

Som beskrivits ovan anser Skolverket att vissa ämnen i grundskolan, specialskolan och sameskolan har ett alltför omfattande centralt innehåll i förhållande till den undervisningstid som finns avsatt i timplanerna. I syfte att kursplanerna ska bli ett tydligare och bättre verktyg för lärare i undervisningen har myndigheten sett över och lämnat förslag till reviderade kursplaner för grundskolan, specialskolan och sameskolan. Regeringen har beslutat om ändringar i kursplanerna. Ändringarna baserades på Skolverkets förslag och trädde i kraft den 1 juli 2022. Trots dessa ändringar bedömer Skolverket att problemet med stoffträngsel kvarstår i vissa ämnen. Regeringen gör i likhet med Skolverket bedömningen att ett alltför omfattande centralt innehåll i relation till undervisningstiden kan leda till stress för både elever och lärare samt att lärare prioriterar bort vissa delar av innehållet, vilket kan leda till bristande djup och likvärdighet i undervisningen. Följden kan även bli att lärarnas utrymme att välja ytterligare innehåll utifrån egna didaktiska val, aktuella händelser eller elevernas intresse och erfarenhet blir alltför snäv. Ett alltför omfattande centralt innehåll riskerar därmed att leda till att kvaliteten i utbildningen försämras och att eleverna får sämre förutsättningar att utvecklas mot utbildningens mål. Alla ämnen behöver alltså en undervisningstid som är anpassad till ämnets centrala innehåll.

Den tid som används för elevens val kan användas bättre

Enligt skollagen ska undervisningen i elevens val syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Regeringen konstaterar utifrån Skolverkets översyn att den verksamhet som bedrivs på den tid som är avsatt till elevens val är mycket skiftande. Det är inte möjligt att göra en allmängiltig beskrivning av verksamheten, eftersom den skiljer sig avsevärt såväl mellan huvudmän som mellan skolor.

Vanliga aktiviteter inom elevens val är fördjupning i något ämne, i lågstadiet inte sällan i praktisk-estetiska ämnen, temadagar eller temaperioder, ”livskunskap”, mentorstid och information samt samlingar av olika slag. Dessutom används elevens val för att utöka tiden för profillämen, för spetsutbildning och för att läsa ytterligare ett modernt språk, ett nybörjarspråk. Elevens val används också, om än i mindre utsträckning, för undervisning i modersmål, teckenspråk och samiska. I sammanhanget kan nämnas att elever även läser språk inom språkvalet och att skolor kan använda skolans val till mer undervisning i språk. För elever som ska erbjudas modersmålsundervisning finns även möjlighet till sådan språkundervisning.

Regeringen delar Skolverkets bedömning att elevens val kan ta stora resurser i anspråk utan att ge särskilt goda resultat. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att tiden från elevens val kan användas bättre. Regeringen anser därför att ett borttagande av elevens val och en omfördelning av den

undervisningstid som frigörs till ämnen där det behövs mer tid kan förbättra förutsättningarna för elevers lärande, öka likvärdigheten i utbildningen och förbättra elevernas kunskapsresultat.

Tiden inom respektive ämne och skolans val kan användas för att ge utrymme för fördjupning och profilinriktning

När det gäller de estetiska ämnena anser regeringen att effekterna av att ta bort de 177 timmar som finns för elevens val, vilket jämnt fördelat över alla årskurser i grundskolan innebär ca 30 minuter i veckan, måste ses mot bakgrund av att eleverna fortfarande ges undervisning i de estetiska ämnena. Regeringen bedömer att alla elever genom den tid som i timplanen är avsatt för dessa ämnen både får möta olika estetiska verksamheter, vilket bl.a. bidrar till en variation av uttrycksformer och arbetssätt under skoldagen, och ges möjlighet att utveckla goda kunskaper i ämnena. Därtill kommer att eleverna efter den obligatoriska utbildningen kan välja det estetiska programmet i gymnasieskolan.

När det gäller språk bedömer regeringen att flertalet av de elever som i dag läser ett språk inom elevens val vid ett borttagande av elevens val kan läsa språket på annat sätt. Som tidigare framgått kan elever läsa bl.a. moderna språk inom språkvalet, och skolor kan även använda skolans val till mer undervisning i språk. Av den totala garanterade undervisningstiden kan ett visst antal timmar omfördelas mellan ämnen inom ramen för skolans val. Detta ger en möjlighet till fördjupning och profilering, bl.a. i språk. I promemorian föreslås även att huvudmännen inom ramen för skolans val ska få erbjuda undervisning i nybörjarspråk, dvs. ytterligare ett modernt språk. Genom förslaget finns möjligheten att läsa ett modernt språk inom språkvalet och ytterligare ett modernt språk (nybörjarspråk) kvar. Det föreslås också att det vid skolans val inte ska vara möjligt att minska antalet timmar i språkval. Promemorians förslag är att detta ska regleras i bilaga 1, 3 och 4 skolförordningen och i förordningarna om läroplanerna. Förslaget omfattas därmed inte av den aktuella propositionen. När det gäller modersmålsundervisning kan denna inte bara förläggas inom elevens val, utan även inom språkvalet eller utanför den garanterade undervisningstiden. Sammantaget bedömer regeringen därmed att det även utan elevens val kommer att finnas goda möjligheter för elever att läsa såväl det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning i som moderna språk.

När det gäller skolor med en profil- eller spetsinriktning konstaterar regeringen att det finns goda möjligheter att omfördela tiden inom ramen för skolans val, som tillåter en omfördelning i grundskolan med 600 timmar. Samtidigt innebär skolans val att undervisningstid omfördelas mellan ämnen och att rektorn därmed måste göra en prioritering. Men det finns även utrymme för huvudmannen i grundskolan att gå utöver den minsta garanterade undervisningstiden och därigenom ge eleverna mer undervisning i t.ex. ett profilämne. Det får ske inom ramen för de begränsningar som finns för den obligatoriska verksamheten vad gäller bl.a. skoldagens längd (7 kap. 17 §

skollagen och 9 kap. 3–5 §§ skolförordningen). När det gäller utbildningar som bedrivs med stöd av förordningen (2011:355) om försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolans högre årskurser, kan nämnas att spetsutbildningen enligt förordningen inte behöver följa den fördelning av undervisningstiden som följer av timplanen för grundskolan.

Bestämmelserna om elevens val ska tas bort

Som nämnts har kursplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan reviderats. Regeringen anser att större ambitionshöjningar i läroplaner bör leda till överväganden om även timplanerna behöver ses över. Regeringen konstaterar att i samband med att undervisningstiden utökades i timplanen för ämnena matematik och idrott och hälsa under åren 2018 t.o.m. 2021, minskades antalet timmar i elevens val i grundskolan från 382 till 177. På motsvarande sätt har ändringar gjorts även i timplanerna för specialskolan och sameskolan. Därmed har möjligheterna att uppfylla de ursprungliga intentionerna om fördjupning och breddning i skolans ämnen och att organisera studier i moderna språk och modersmål redan blivit avsevärt mindre samtidigt som möjligheten att ytterligare reducera tiden i elevens val är begränsad. Som nämnts ovan har riksdagen redan fattat beslut om att från den 2 juli 2023 ta bort elevens val för anpassade grundskolan. Det är därmed angeläget att motsvarande görs för de övriga obligatoriska skolformerna då regeringen är mån om att det inte ska finnas skillnader mellan skolformerna, om det inte finns skäl som talar för det.

Inom den förberedande dansarutbildningen, som nämns ovan, ska eleverna ges möjlighet att läsa bild och slöjd inom elevens val. Enligt uppgifter från skolledningen för de två skolor som bedriver den förberedande dansarutbildningen är undervisningen i ämnena bild och slöjd helt reducerad, dvs. eleverna läser inte dessa ämnen. Eleverna läser inte heller bild och slöjd inom ramen för elevens val. Regeringen gör därför bedömningen att ett borttagande av möjligheten att läsa bild och slöjd som elevens val i praktiken inte kommer att innebära någon skillnad för eleverna i den förberedande dansarutbildningen.

Regeringen föreslår att bestämmelserna om elevens val i skollagen ska tas bort för att frigöra undervisningstid som kan fördelas till ämnen som bedöms behöva mer tid. Det kan bl.a. innebära att undervisningstid fördelas till ämnen med stoffträngsel. Förslaget bedöms skapa bättre förutsättningar för alla elever att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål.

Den närmare fördelningen av den tid som frigörs från elevens val mellan ämnen kommer att regleras i bilaga 1, 3 och 4 skolförordningen. Hur tiden från elevens val ska fördelas ingår därför inte i den aktuella propositionen. Som nämns ovan finns, med stöd av ett bemyndigande i 10 kap. 6 a § skollagen, bestämmelser om den förberedande dansarutbildningen i dansarförordningen. Avsikten är att i den förordningen ta bort bestämmelsen om elevens val.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2024 och tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2024.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen anser att ändringarna i skollagen bör träda i kraft så snart som möjligt för att frigöra undervisningstid till ämnen och därmed skapa bättre förutsättningar för alla elever att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål. Samtidigt anser regeringen att huvudmännen behöver förberedelsestid för att säkerställa att nödvändiga anpassningar hinner genomföras. Huvudmän kan bl.a. behöva se över disponeringen av personal. Ändringarna bör vidare införas inför ett nytt läsår, och då är ett ikraftträdande möjligt tidigast inför läsåret 2024/25. Regeringen bedömer att detta ger huvudmännen rimligt med tid för att förbereda sina verksamheter på förändringen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att ett borttagande av elevens val kan frigöra undervisningstid till ämnen där det behövs mer tid för att förbättra förutsättningarna för elevers lärande, öka likvärdigheten i utbildningen och förbättra elevernas kunskapsresultat. Mot bakgrund av detta anser utskottet att riksdagen bör anta regeringens lagförslag.

Utskottet övergår nu till att behandla de motionsyrkanden som innehåller begäran om tillkännagivanden med anledning av propositionen.

Uppföljning och stärkt kulturuppdrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att följa upp hur avskaffandet av elevens val påverkar kulturens och idrottens ställning i skolan och att utreda hur skolans kulturuppdrag kan stärkas.

Jämför reservationen (S, V, MP).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2756 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska följa upp hur avskaffandet av elevens val påverkar kulturens och idrottens ställning i skolan. Motionärerna framhåller att flera remissinstanser lyft upp farhågor om vilka effekter lagändringen får för kulturen och idrotten i skolan. Enligt motionärerna riskerar

elever att få mer stillasittande tid i skolan och minskade möjligheter att möta olika estetiska verksamheter. Ett borttagande av elevens val kan enligt desamma också skapa svårigheter för skolor med en profilinriktning.

I samma motion yrkande 2 efterfrågas ett tillkännagivande om att utreda hur skolans kulturuppdrag kan stärkas. Enligt motionärerna är praktisk-estetiska ämnen avgörande för att stärka kulturen och elevernas kreativitet i skolan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom motionärerna att estetiska ämnen och idrott har en viktig roll att fylla i skolan. Samtidigt måste effekterna av att ta bort elevens val ses mot bakgrund av den tid som är avsatt för undervisning i dessa ämnen. Utskottet delar regeringens bedömning att alla elever genom den tid som i timplanen är avsatt för estetiska ämnen både får möta olika estetiska verksamheter och ges möjlighet att utveckla goda kunskaper i ämnena. Utskottet vill också framhålla att det finns möjligheter att omfördela tiden inom ramen för skolans val för att möjliggöra fördjupning och profilering. Vidare finns det utrymme för huvudmannen i grundskolan att gå utöver den minsta garanterade undervisningstiden och därigenom ge eleverna mer undervisning i t.ex. ett profilämne.

Mot denna bakgrund avstyrks därför motion 2023/24:2756 (S) yrkandena 1 och 2.

Reservation

Uppföljning och stärkt kulturuppdrag, punkt 2 (S, V, MP)

av Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Aylin Nouri (S), Camilla Hansén (MP), Niklas Sigvardsson (S) och Nadja Awad (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2756 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att de föreslagna ändringarna av undervisningstiden är viktiga för att ge alla elever förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt i skolan. Samtidigt ser vi att flera remissinstanser lyft upp befogade farhågor om vilka effekter avskaffandet av elevens val får för kulturen och idrotten i skolan. Flera remissinstanser lyfter fram risker kopplat till de praktisk-estetiska ämnena och pekar på att ett borttagande av elevens val kan skapa svårigheter för skolor med en profil- eller spetsinriktning. Ett borttagande av elevens val riskerar att minska elevers möjligheter att möta olika estetiska verksamheter och ge försämrade möjligheter för elever att fördjupa sig i en rad ämnen.

Vidare är det i dag många elever som inom ramen för elevens val väljer idrotts- och friluftaktiviteter. Avskaffandet av elevens val riskerar därmed också leda till att många elever får mer stillasittande tid i skolan och vardagen, vilket kan vara negativt för hälsan och behovet av rörelse. Det finns dessutom skolor med särskild idrottsprofil, och här finns farhågor om att möjligheten att profilera sig inom en idrott kommer att minska med borttagandet av elevens val.

Det är uppenbart att regeringen inte i tillräcklig utsträckning tagit hänsyn till farhågor och bristen på underlag som lyfts fram av en rad remissinstanser. Även om ändringar i timplanerna är nödvändiga vill vi värna skolans kulturuppdrag och möjligheten till rörelse. Estetiska ämnen behöver stärkas i skolan i stället för att försvagas. Därför måste regeringen nu ta kritiken på allvar och följa upp hur avskaffandet av elevens val påverkar kulturens ställning i skolan och möjligheten till idrott och rörelse. Regeringen ska också utreda hur skolans kulturuppdrag kan stärkas. Praktisk-estetiska ämnen är avgörande för att stärka både kulturen och elevernas kreativitet i skolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

Särskilt yttrande

Regeringens lagförslag, punkt 1 (MP)

Camilla Hansén (MP) anför:

Jag står bakom proposition 2023/24:20 och dess förslag om förändring av elevens val för att förenkla timplanen och ge mer tid till fördjupning av andra ämnen där det som kallas stofffrånsel är en pedagogisk utmaning.

Det jag särskilt noterar är argumentationen kring elevinflytande, och jag vill understryka vikten av att elevinflytande är ett fundament i skolväsendet dels genom barnkonventionen, dels genom tydliga skrivningar i såväl skollagen som läroplaner. Det är av största vikt att förstå upplevelsen hos eleverna att de genom den här förändringen de facto får mindre inflytande över sin egen utbildning. Örebro kommun påpekar i sitt remissvar, där de tillstyrker förändringen, att det kan ”leda till mindre elevengagemang och i sin tur påverka elevernas känsla av påverkansmöjligheter och inflytande”. Elevernas riksförbund påtalar i sitt remissvar, där de avstyrker förändringen, en ”oro över ett minskat elevinflytande i praktiken, och risk för minskad motivation hos eleverna när makt över sin egen skolgång reduceras”.

I Sverige ska elever ges inflytande över utbildningen och uppmuntras att ta aktiv del i att utveckla sin utbildning utifrån ålder och mognad. Successivt ska eleverna få större inflytande över sin utbildning och skolans inre arbete. Förmåga att arbeta i demokratiska former är något man lär sig i praktiken, t.ex. genom att ta kraven på elevinflytande i skolväsendet på allvar i skolans vardagliga praktiska arbete.

När flera skolämnen nu förändras i omfattning och innehåll är det viktigt att elevinflytande verkligen får sin rättmätiga plats i skolornas utvecklingsarbete som helhet.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:20 Bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionen

2023/24:2756 av Åsa Westlund m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska följa upp hur avskaffandet av elevens val påverkar kulturens och idrottens ställning i skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur skolans kulturuppdrag kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen
(2010:800)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 4 §, 12 kap. 4 § och 13 kap. 4 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.4 §¹

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas *elevens val* och skolans val. *Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.* Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

Vidare ska det finnas skolans val. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

12 kap.4 §²

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- rörelse och drama eller musik,

¹ Senaste lydelse 2017:620.

² Senaste lydelse 2017:620.

- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk,
- teckenspråk, och
- teknik.

För hörande elever gäller att ämnet musik ersätter ämnet rörelse och drama. För elever som tagits emot enligt 7 kap. 6 § första stycket 1 och 3 gäller att ämnet svenska ersätter ämnet teckenspråk, om dessa elever inte har behov av teckenspråk.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas *elevens val* och skolans val. *Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.* Vidare ska det finnas skolans val.

13 kap.

4 §³

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- samiska,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas *elevens val* och skolans val. *Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.* Vidare ska det finnas skolans val.

³ Senaste lydelse 2017:620.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.
 2. Lagen tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2024.